Mirades per a la transformació
Reptes pedagògics

Congrés Nacional d'Educació Ambiental

De l'acció individual a la transformació col·lectiva

arnau.amat@uvic.cat

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

Quina experiència ambiental hem d'ajudar a construir per tal que siguin capaços de transformar la societat?

"L'experiència no és simplement com donem sentit a les coses del passat. Donant sentit d'allò passat adquirim una nova mirada sobre el món diferent a la que teníem, donant així la possibilitat de generar noves mirades i noves maneres d'actuar"

(Dewey 1929; Roth i Jornet 2014)

Com s'explicaran els participants d'aquests processos d'ensenyament i aprenentatge l'experiència viscuda?

"Farem que l'experiència que es construeixin siguin només unes experiències merament informatives, neutres, pretenent així que la simple informació ja generarà transformació?"

"Farem que l'experiència que es construeixin siguin experiències puntuals, sense continuïtat, en què es participa de manera molt simbòlica sense generar canvis profunds en el sistema?"

De què anava tot això de l'Educació Ambiental?

"Canviar les relacions entre els éssers humans amb el medi i els éssers humans entre sí"

Carta de Belgrad, 1975

Com es transformen les estructures socials?

Esquemes mentals

Recursos

"Tota estructura es pot definir per la relació dialèctica entre els esquemes mentals i els recursos. La transformació de les estructures es deu precisament a aquesta relació dialèctica"

(Sewell 2006)

Amb aquests gairebé 50 anys, hem canviat, realment, la manera de relacionar-nos amb nosaltres mateixos per millorar les relacions amb el medi?

"Des de cert punt de vista, semblaria, com diu Gutiérrez (2019), que anem de fracàs en fracàs, fins a la derrota final"

https://thefinanser.com/2020/10/are-banks-funding-our-extinction.html

I si, en el fons, no estem en un mala posició per assaltar aquesta transformació col·lectiva?

"Si a l'inici de l'educació ambiental a Catalunya el centre de l'acció pedagògica era fora dels centres educatius; a finals dels 90, l'acció es va situar en el propi centre; i, actualment, l'acció educativa se situa en la comunitat de la qual forma part el centre"

(Espinet, Junyent, Amat, Castelltort, 2015)

Com indicaven Franquesa, Heras i Meira (2020), l'Educació ambiental navega en un mar ple de contradiccions. Com hem d'interpretar aquestes contradiccions?

Però cal tenir en compte que els participants d'un determinat sistema viuen com a contradiccions són en realitat símptomes de la transformació que està succeint"

(Roth & Lee 2006)

QUINES SÓN LES PRINCIPALS CONTRADICCIONS QUE ENS PERMETRAN ORIENTAR ELS REPTES QUE TENIM PER DAVANT?

“Com és que som capaços de mobilitzar centenars de mestres de centres diferents, però ens costa tant d’incorporar tota aquesta gent quan és moment de reflexionar sobre l’Educació Ambiental?”

REPTE 1. Experiències transformadores amb comunitat

REPTE 1. Experiències transformadores amb comunitat

“Necessitem incorporar mestres i professorat en la reflexió sobre els reptes pedagògics, no ens podem permetre el luxe de no sentir les seves veus”

REPTE 1. Experiències transformadores amb comunitat

"Hem de tenir en compte, però, que no tots els actors de la comunitat se senten interpel·lats de la mateixa manera pels contextos d'ensenyament i aprenentatge."

*Necessitem detectar els objectes fronterers [*boundary objects*] per poder treballar en comunitat"*

(Star i Griesmer, 1989)

“Com és que tenint grups de recerca educativa i ambiental, les recerques i les avaluacions estan tan desconnectades de la presa decisions?

REPTE 2. Experiències d’avaluació i recerca transformadores

REPTE 2. Experiències d'avaluació i recerca transformadores

"Recerques i avaluacions col·laboratives que permetin no només fer recerca, sinó que ajudin a que augmenti la reflexivitat dels participants per així permetre la transformació de les estructures socials"

REPTE 2. Experiències d'avaluació i recerca transformadores

Seguir els 4 principis d'autenticitat (Guba i Lincoln 1989, Tobin i Alexakos 2020):

Principi educatiu

Principi ontològic

Principis catalític

Principi estratègic

REPTE 2. Experiències d'avaluació i recerca transformadores

"No podem avaluar l'èxit o no del procés d'ensenyament i aprenentatge, en funció de la transformació produïda, sinó a través dels aprenentatges que ha generat"

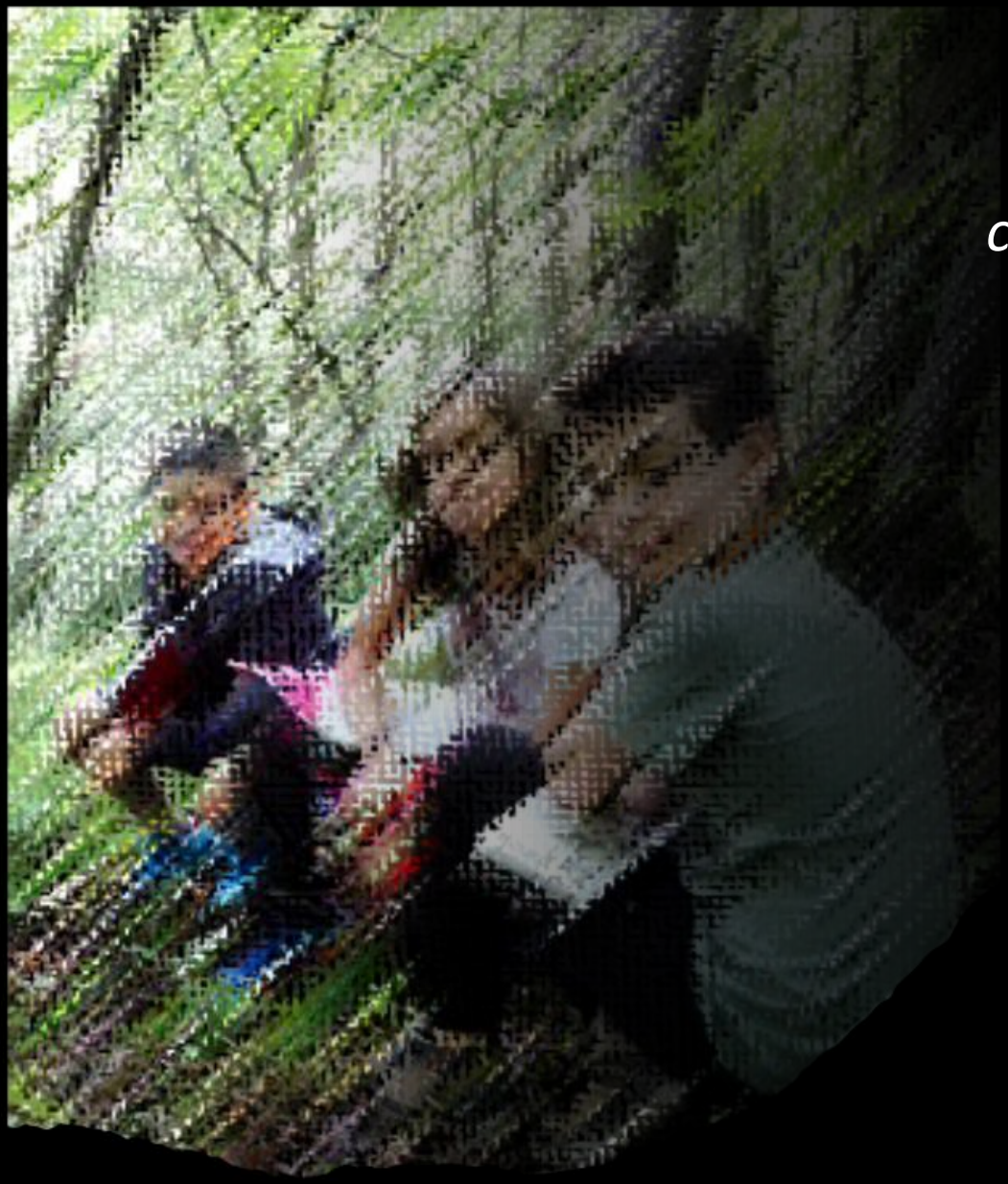

“Com és que tenim més centres que mai participant en xarxes d’Educació Ambiental, tenim la sensació que les accions que s’estan portant a terme majoritàriament continuen sent puntuals i superficials?”

REPTE 3. Processos d’ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

REPTE 3. Processos d'ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

"No n'hi ha prou en què els participants dels processos d'ensenyament i aprenentatge aprenguin sobre els problemes del medi i com les dinàmiques socials generen impactes en el medi ambient, sinó que és necessari que també aprenguin com participar i necessiten, per tant, experiències de participació"

(Hodson 1998)

REPTE 3. Processos d'ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

"Per tant, necessitem deixar de pensar en temes i començar a pensar en problemes ambientals autèntics"

REPTE 3. Processos d'ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

"Hem de centrar l'acció en construir models que ens permeti explicar i predir els fenòmens ambientals i socials"

"Si els models tenen capacitat predictiva, aleshores podrem anticipar les conseqüències de les nostres accions"

REPTE 3. Processos d'ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

"Necessitem que l'emoció entri a l'equació i, per tant, hem de fer que els participants visquin les emocions pròpies de formar part d'un procés transformador"

"Les emocions es transmeten amb qui compartim un temps i un espai"

REPTE 3. Processos d'ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

"Orientar els processos d'ensenyament cap a l'acció no vol dir fer coses, ni remenar, ni manipular, ni tant sols experimentar, sinó que vol dir acabar actuant de manera conscient per tal de generar una transformació social"

(Hodson 2010; Jensen 2002)

REPTE 3. Processos d'ensenyament i aprenentatge que generin experiències transformadores

"Només orientarem per l'acció si aquells que finalment porten a terme l'acció, són els mateixos que han pres la decisió, fruit d'un procés d'ensenyament i aprenentatge"

Reptes pedagògics

“Només traduiran preocupació en acció aquells que tinguin un profunda comprensió de les problemàtiques i senten un sentit de responsabilitat personal per solucionar aquests problemes”

(Hodson 2010)

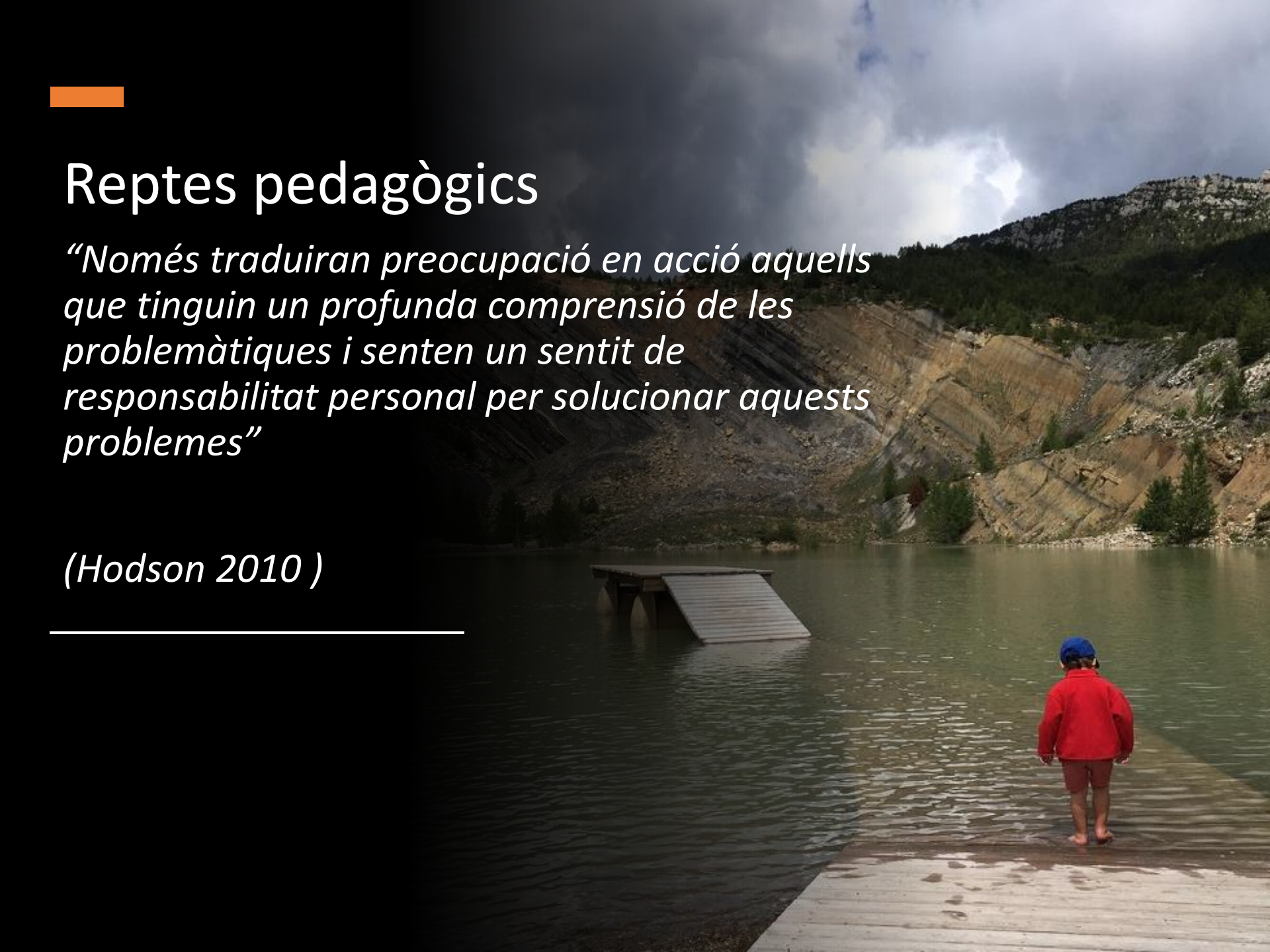

Mirades per a la transformació
Reptes pedagògics

MOLTES GRÀCIES.

arnau.amat@uvic.cat

Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya